

Sabadell: les fonts desinformatives i *La Vanguardia*

La segona meitat d'abril de 2005, *La Vanguardia* es van ressò d'un conflicte polític i social generat a Sabadell, al qual va dedicar diversos articles. Ens centrarem fonamentalment en la informació apareguda els dies 21 i 23 d'abril.

1. Introducció

Tot i que el conflicte no es pot explicar sense tenir en compte determinats fets ocorreguts durant els darrers dos anys, n'esmentarem alguns dels més rellevants ocorreguts entre el 14 i 23 d'abril de 2005:

-14 d'abril: Es presenta públicament un manifest ("Manifest per una ciutat viva") signat per 900 persones i adreçat al Síndic de Greuges, en què es critica molt durament la política de l'actual equip de govern de l'Ajuntament de Sabadell.

-14 d'abril: Després d'haver enganxat un adhesiu amb el lema «Estil Bustos? No, gràcies», un noi de 14 anys és perseguit, detingut i emmanillat per la Policia Municipal. El noi i els seu pare van denunciar que havia estat amenaçat i que li havien aplicat descàrregues elèctriques.

-15 d'abril: L'endemà una cinquantena de persones protesten contra aquesta detenció. Durant la concentració dos membres de la Policia Municipal surten de l'Ajuntament i un d'ells comença a empaitar alguns dels concentrats, que asseguren que aquest va utilitzar un esprai antipersona.

-19 d'abril: El regidor Paco Bustos, responsable de la Policia Municipal, dimiteix. En la seva compareixença davant els mitjans de comunicació afirma que ha dimitit perquè se sentia amenaçat.

-19 d'abril: Un membre destacat dels col·lectius alternatius es desmarca d'aquestes presumptes amenaces i afirma que les raons veritables d'aquesta dimissió es deuen a la seva ineficàcia i a les darreres actuacions de la Policia Municipal.

20 d'abril: El secretari del PSC de Sabadell, Joan Manau, acusa els col·lectius alternatius de Sabadell de voler imposar la "kale borroka" a la ciutat.

2. 21 d'abril de 2005

La informació del dia 21 apareixia a la secció *Vivir* del diari i ocupava dos terços de la pàgina 3. Estava dividida en dos articles: el principal, a quatre columnes, i un quadre de tres columnes. D'altra banda, l'article principal anava il·lustrat amb una foto que ocupava tres columnes.

El primer article tenia com a font fonamental el regidor dimitit, Paco Bustos; en realitat, segons el diari es tractava de declaracions "en exclusiva". Aquestes manifestacions ocupen la pràctica totalitat de l'article, excepte els dos darrers paràgrafs: un de quatre línies dedicat a les declaracions d'alguns veïns del regidor, que reforcen alguna de les afirmacions de l'ex-regidor, i un de vuit línies en què un membre de l'Assemblea d'Okupes valora les causes de la seva dimissió. Per tant, el desequilibri de les fonts és aclaparador, de manera que el diari presenta pràcticament una única versió dels fets, la de l'ex-regidor.

D'acord amb aquest plantejament, el titular de l'article reproduïa una declaració de Bustos, "La gente tiene miedo", de marcat to alarmista. Perquè cal preguntar-se quin

és l'abast extensional de l'expressió "la gente". Evidentment, l'objectiu gens amagat del diari i del mateix Bustos és donar a entendre que la totalitat o la majoria de la població de Sabadell té por, la qual cosa és, si més no, discutible entre d'altres raons perquè el text de l'article no oferia cap dada objectiva per justificar aquesta afirmació alarmista. D'altra banda, caldria preguntar-se també si LV va copsar aquesta *por generalitzada* per justificar un titular d'aquesta mena.¹

El subtítol, "El ex edil de la policía de Sabadell se sincera tras dimitir por la presión de radicales", aclaria als lectors i les lectores quin era l'enunciador del titular, Paco Bustos. Ara bé, el significatiu d'aquest subtítol no era pas aquesta qüestió sinó el verb "se sincera" i l'oració circumstancial temporal "tras dimitir por la presión de radicales".

Així, l'ús del verb "se sincera" no era casual ja que per les seves connotacions pretenia presentar les declaracions de l'ex-regidor no pas com una opinió interessada en tant que el seu enunciador és una part del conflicte, sinó com a manifestacions "sinceres", dotades, doncs, de credibilitat. D'aquesta manera, a més d'intentar ocultar que es tractava d'una visió parcial, la declaració alarmista del titular i les afirmacions-acusacions de l'ex-regidor que apareixien al cos de l'article adquirien un plus d'objectivitat.

D'altra banda, l'oració circumstancial contextualitzava les declaracions de Bustos i enuncitava la causa de la seva dimissió ("la presión de los radicales"). Amb aquesta expressió, que incloïa un terme que ha adquirit en la premsa de l'Estat espanyol unes connotacions clarament negatives ("radicales"), s'introduïa una altra part del conflicte (*l'altra* per a LV), a la qual se la responsabilitzava de la dimissió ("la presión"). Com veurem més endavant, aquest subtítol proposava un marc d'interpretació de conflicte basat en una divisió maniquea del món en *bons* (ex-regidor, l'equip de govern de l'Ajuntament, els veïns²) i *dolents* ('radicals').

Després de presentar les declaracions de l'ex-regidor com una exclusiva, enuncitava el context en què s'havia mogut la seva gestió:

[...] repasó los dos últimos años de su gestión, posiblemente los más convulsos en la ciudad en mucho tiempo debido a las agresiones y alteración del orden público llevadas a cabo por skins de extrema derecha, y por jóvenes radicales de izquierda, independentistas y colectivos ocupas.

Per tant, segons LV, Bustos havia hagut de dur a terme la seva gestió al llarg de dos anys convulsos, convulsitat que s'atribuïa als skins d'extrema dreta i als joves d'esquerra, independentistes i okupes. Aquesta imatge de Bustos encarant els problemes generats per dos *extremismes* s'adeïa al que el diari havia afirmat al subtítol. Ara bé, aquesta contextualització era clarament esbiaixada i desinformativa per dues raons:

---

¹ Ja se sap que una part fonamental del periodisme actual consisteix en allò que s'ha anomenat periodisme de declaracions. Davant de qualsevol declaració alarmista com la de l'ex-regidor Bustos caldria exigir responsabilitat als mitjans de comunicació i comprovar-ne l'adequació a la realitat. Els mèdia no haurien de ser altaveus de mentides o declaracions alarmistes i, per tant, irresponsables, si més no en llocs tan prominents d'una notícia com els titulars.

² Aquesta visió simplista i maniquea dels conflictes parteix de la premissa, que no cal demostrar, que la resta de ciutadans i ciutadanes pensen igual que la font que proporciona aquesta interpretació.

- En primer lloc, situar al mateix nivell l'actuació dels skins d'extrema dreta i la dels independentistes i okupes falsejava la realitat, ja que si bé les agressions dels skins d'extrema dreta han estat nombroses,³ caldria preguntar-se quines han estat les agressions dels "jóvenes radicales de izquierda, independentistas y colectivos ocupas." Perquè el mateix diari afirmava en el quadre que acompanyava aquest article que:

La experiencia acumulada hasta ahora en el Vallès sí ha venido demostrando que esta forma de proceder [...] tenía por marco Terrassa. Y casi de forma exclusiva. Un repaso a los últimos incidentes registrados en esta ciudad así lo demuestra. Pero Sabadell, hasta ahora, parecía estar al margen de esta dinámica violenta.

Per tant, Bustos no havia hagut de fer front a agressions dels col·lectius alternatius de Sabadell, tal com queda explícit en el paràgraf anterior, que d'altra banda criminalitza els de Terrassa. En contextualitzar d'aquesta manera la gestió de Bustos, LV aconseguia desacreditar aquests col·lectius i fer més creïble les declaracions de l'ex-regidor.

- En segon lloc, aquesta contextualització tan tòpica amagava un aspecte fonamental: en tota la tensió generada a Sabadell l'actuació de la Policia Municipal i la del seu responsable polític no ha estat pas neutral, sinó que ha estat un actor social que ha contribuït a l'esmentada tensió.

A partir d'aquest paràgraf la pràctica totalitat de l'article es feia eco d'un seguit d'afirmacions en què l'ex-regidor acusava l'Assemblea d'Okupes i la CUP, alhora que justificava la seva actuació en relació amb la detenció del noi de 14 anys el dia 14 al vespre i contraargumentava algunes de les acusacions d'aquest noi i el seu pare contra la Policia Municipal.

Pel que fa a la foto que il·lustrava l'article, es tractava d'una imatge d'un contenidor d'escombraries on hi havia una pintada amb el lema "Bustos akí!". El peu de foto ("INSULTOS POR TODA LA CIUDAD. Hasta en los contenedores de basura han aparecido durante los últimos días insultos y amenazas hacia Paco Bustos y su familia") n'orientava la interpretació,⁴ que anava en el mateix sentit que el subtítol i el primer paràgraf de l'article. Així, en aquest peu de foto, que era clarament hiperbòlic ("por toda la ciudad", "hasta en los contenedores de basura"), s'afirmava que "han aparecido [...] amenazas hacia Paco Bustos y su familia", afirmació que no es podia dependre d'aquesta imatge,⁵ però que evidentment reforçava la interpretació esbiaixada del conflicte per què va optar el diari.

Finalment, cal comentar el destacat de l'article ("Vecinos del edil denunciaron que varios jóvenes radicales habían ido a preguntarles dónde vivía Bustos"), en què la designació "jóvenes radicales" no s'ajustava al que van dir alguns veïns, que van

---

³ El mateix diari informava el 25 de març de 2004 de nombroses agressions feixistes que s'han produït en els darrers anys a Sabadell ("Sabadell sufre un centenar de agresiones de neonazis al año").

⁴ En el discurs informatiu, per si mateixa una imatge no té gaire (o gens de) significat i la prova és que en el discurs informatiu televisiu, en què la imatge té un pes superior que no pas a la premsa, els conductors i les conductores en guien verbalment la interpretació.

⁵ Perquè si realment en aquests contenidors hi havia escrites amenaces contra Paco Bustos i la seva família, sorprèn que LV no n'hagués triat una foto que ho il·lustrés.

parlar simplement de “joves”.⁶ Per tant, la qualificació de “radicales” ara una interpretació del diari que s’adiu que s’afirmava al subtítol, el primer paràgraf i sobretot el quadre que acompanya l’article.

Pel que fa a aquest quadre, tot i que una lectura superficial podria portar a creure que l’article intentava descriure o explicar les causes de la tensió política generada a Sabadell, en el fons complementava les afirmacions-acusacions de l’ex-regidor i d’altres membres destacats del seu partit.⁷ Ara no es recorria a la tècnica del “testimoni sincer”, sinó que es construïa un discurs informatiu aparentment objectiu i neutre.

Aquest article constitueix un exemple paradigmàtic dels relats criminalitzadors que sovint llegim, escoltem o veiem als mitjans. Partint del contingut d’aquest quadre, n’analitzarem algunes de les característiques d’aquests discursos:

-Un marc d’interpretació de la realitat simplista i maniquea: Com en els relats fantàstics infantils, els relats criminalitzadors dels mitjans redueixen la realitat a un esquema dicotòmic basat en l’oposició universal **bons versus dolents**, amb la qual cal relacionar oposicions com ara **violents o terroristes versus demòcrates, civilització versus barbàrie** o per l’estil. Aquestes dicotomies serveixen per establir *a priori* culpabilitats i responsabilitats: els dolents sempre són els causants dels conflictes. Tot i que en la vida quotidiana els éssers humans usem esquemes dicotòmics per interpretar la realitat i sovint aquests guien les nostres pràctiques, els mitjans haurien de fugir-ne sistemàticament a l’hora d’informar sobre qualsevol situació conflictiva. Doncs bé, com ja hem vist més amunt en relació amb l’altre article comentat, LV proposa una interpretació de la realitat que es basa en l’esquema dicotòmic universal esmentat suara: els bons són Paco Bustos i l’Ajuntament, mentre que els dolents (els anomenats violents per LV), és a dir, els causants del conflicte o la tensió, són, fonamentalment, els col·lectius alternatius de Sabadell i, en segon terme, els grups feixistes. En aquest sentit, no és irrellevant que el títol del text ja estableixi aquest marc d’interpretació: “Jóvenes, okupas y violentos”.

-Designació negativa i/o criminalitzadora de determinats actors (els dolents): Aquesta característica s’ha de relacionar amb l’anterior ja que n’és una manifestació lingüística rellevant en tant que la designació dels actors socials d’un conflicte en condiciona la interpretació. Doncs bé, en els llocs més prominents del quadre (titular i lead) els joves alternatius de Sabadell són designats (i qualificats) amb el mot “violentos” (“Jóvenes, okupas y violentos” i “El núcleo central de los violentos...”). Aquesta designació negativa s’ha de relacionar amb un marc més ampli d’interpretació habitual en els relats periodístics criminalitzadors que relaciona els joves alternatius d’esquerres amb la violència. Al text hi ha d’altres expressions que s’ajusten a aquest marc (“la agresividad y la violencia” o “dinámica violenta”).

-Una única font rellevant que de vegades s’amaga, procediment que permet presentar com a fets objectius un conjunt d’afirmacions que no es demostren i que, en el fons, responen a una visió (interessada, parcial i esbiaixada) del conflicte: Els tres primers paràgrafs exemplifiquen aquest procediment: hi ha un conjunt d’afirmacions (judicis de fet en la seva majoria) que es presenten com a evidències i/o constatacions que no cal demostrar. Per exemple, entre d’altres, s’hi afirma que:

---

⁶ Vegeu per exemple *Diari de Sabadell* del dia 21 d’abril de 2005, pàgina 4.

⁷ El mateix dia 21 el *Diari de Sabadell* reproduïa de les declaracions acusatòries del primer secretari del PSC de Sabadell (“El PSC acusa a los grupos antisistema de voler imposar el estilo ‘kale borroka’”).

1. Determinats membres de col·lectius alternatius de Sabadell han assetjat Paco Bustos, raó per la qual ha dimitit. Per tant, LV fa seva la tesi de l'ex-regidor i el seu grup polític.
2. Aquestes persones estan vinculades amb els col·lectius okupes o en provenen.
3. Aquestes persones formen "el núcleo central de los violentos de Sabadell", expressió que pressuposa que el conjunt d'allò que LV anomena "los violentos de Sabadell" inclou el nucli central i la diguem-ne perifèria. És a dir, fora d'aquest nucli hi ha més gent que és violenta. Pel cotext el lector o lectora interpreta que LV es refereix a (la resta de) membres dels col·lectius alternatius de Sabadell, que són associats, doncs, a la violència, de manera que els dos termes (*violents* i *col·lectius alternatius*) tenen el mateix abast referencial. O dit altrament: els alternatius són grups violents, dintre dels quals hi ha un *nucli central*.
4. Aquest suposat nucli central està format per unes 30 persones i els seus membres tenen 17 o 18 anys.
5. Els col·lectius alternatius de Sabadell no s'havien caracteritzat fins ara per l'ús de la violència, al contrari dels col·lectius de Terrassa.
6. Aquests col·lectius han estat *reforçats* per membres més grans dels col·lectius okupes de Barcelona i Terrassa.

La pregunta que cal fer-se és en què es basa LV per emetre aquests conjunt d'afirmacions, algunes de les quals sorprenen pel seu detallisme (el nombre de persones que formen el suposat "núcleo central de los violentos de Sabadell") o perquè resulten poc creïbles (l'edat d'aquestes persones). O dit d'una altra manera: com ha aconseguit el diari les dades per fonamentar aquests judicis de fets?

Com que dubtem que el diari en tingui un coneixement directe i *in situ*, es pot deduir amb seguretat que aquestes dades han estat proporcionades per una font. Entrem, doncs, en l'anàlisi d'un aspecte fonamental en la construcció dels relats informatius: les fonts que el periodista/la periodista usa per construir-los. La selecció d'aquestes fonts i, com ja hem vist, la rellevància que hom hi atorga implica ja una determinada interpretació de la realitat que condiciona al seu torn la que en fan els destinataris d'aquests relats. Els relats criminalitzadors es caracteritzen per un ús molt parcial de les fonts; es construeixen prioritant una o dues fonts que proporcionen sovint el marc interpretatiu del conflicte i també la manera de designar els actors socials, a més d'un conjunt de dades d'aparença més o menys objectiva, que el mitjà de torn assumirà sense qüestionar-les ni, per tant, contrastar-les. Tot i que puguin ser-hi esmentades o citades fonts que plantegin una altra visió o interpretació del conflicte, aquestes no apareixeran en els llocs preeminents de la notícia ni les seves afirmacions de fet seran assumides pel diari, sinó que seran considerades com si es tractés d'una opinió.

El relat que comentem s'ajusta perfectament a aquest patró. Ara bé, quina n'és la font rellevant a partir de la qual es construeix, especialment els tres primers paràgrafs? El normal seria que aquesta aparegués citada explícitament, cosa que no ocorre. Només una expressió perduda enmig del segon paràgraf ("lo que más ha sorprendido a las autoridades") permet intuir que es tracta d'un organisme oficial (segurament l'Ajuntament de Sabadell), encara que restem a les fosques de quin és en concret. Insistim, però, que no s'hi esmenta explícitament cap font, amb la intenció tant d'amagar el caràcter interessat de les seves afirmacions com d'evitar de contrastar-les.

Per contra, i d'acord amb el patró esmentat més amunt, al quart paràgraf hi ha una informació que tenia una font atribuïda, inconcreta en un primer moment ("diversas esferas de la propia ciudad de Sabadell"), més específica una mica més avall ("colectivos independentistas"):

Otro de los ingredientes del caldo de cultivo sobre el que se ha ido fermentando la tensión sobre el concejal Bustos está directamente relacionado, tal como señalan diversas esferas de la propia ciudad de Sabadell, con la actuación de la policía local. Los colectivos independentistas han acusado en varias ocasiones a la policía de Sabadell de ser más implacable con los colectivos ocupas e independentistas que con otros colectivos skins.⁸

Per tant, a diferència dels tres primers paràgrafs, el diari no presenta aquestes afirmacions sobre “Otro de los ingredientes del caldo de cultivo sobre el que se ha ido fermentando la tensión sobre el concejal Bustos” com a evidències o fets objectius, sinó com a judicis de fet d’una determinada font, susceptibles per tant de ser considerada interessats i/o subjectius.

-Contacte o relació amb un actor exterior caracteritzat per la violència: Aquest és un dels tòpics argumentatius d’aquesta mena de literatura i contribueix a la criminalització del col·lectiu objecte de l’article. Així, el suposat contacte o relació d’aquest col·lectiu amb un altre d’exterior generalment identificat⁹ amb la violència reforça la imatge (suposadament) violenta del primer, és a dir, el col·lectiu local queda contaminat per l’extern. Les diferents organitzacions de l’esquerra abertzale basca han estat usades sovint amb aquesta finalitat.

En el cas que ens ocupa LV no recorre al contacte o la relació amb membres de l’esquerra abertzale, sinó al contacte o la relació amb membres de col·lectius okupes de Barcelona o Terrassa, dels quals s’afirma, sense demostrar-ho en cap moment, que han *reforçat* els col·lectius de Sabadell:

Sin embargo, la situación no quedaría explicada si no se tienen en cuenta también otras circunstancias, como que los grupos que actúan en Sabadell se han visto *reforzados* por colectivos semejantes que acudían expresamente de Terrassa y Barcelona, jóvenes algo mayores vinculados asimismo al movimiento okupa.

Aquest suposat contacte intenta *explicar* el comportament suposadament violent dels col·lectius alternatius de Sabadell, que, com ja hem comentat, segons LV no es caracteritzaven per l’ús de la violència (s’usa el mot “sorpresa” per descriure aquest suposat canvi en la “forma de proceder”):

Pero más allá de estas características sociológicas, lo que más ha sorprendido a las autoridades es la agresividad y la violencia con que actúan. La experiencia acumulada hasta ahora en el Vallès sí ha venido demostrando que esta forma de proceder tenía por marco Terrassa. Y casi de forma exclusiva. Un repaso a los últimos incidentes registrados en esta ciudad así lo demuestra. Pero Sabadell, hasta ahora, parecía estar al margen de esta dinámica violenta. De ahí la sorpresa anteriormente mencionada.

Cal remarcar que la cursiva del mot *reforzados* reforça la interpretació criminalitzadora de “los grupos que actúan en Sabadell”.

---

⁸ Fixem-nos que l’expressió “la tensión sobre el concejal Bustos” parteix del pressupòsit que allò que s’ha d’intentar explicar són, en darrer terme, les raons de la dimissió de l’ex-regidor, no pas, per exemple, el conflicte entre l’actual equip del govern de l’Ajuntament de Sabadell i una part de la ciutadania d’aquesta població.

⁹ Aquesta identificació pot ser també producte d’un procés de criminalització.

-Dades errònies o falses: La imprecisió és també un altre tret distintiu d'aquesta mena de relats. Així, en el darrer paràgraf es fan dues afirmacions que no són certes:

[...] la detención de un joven durante una manifestación la semana pasada y la manifestación en apoyo del detenido realizada venticuatro horas más tarde que acabó con otro duro enfrentamiento entre la policía local y los manifestantes.

En primer lloc, la detenció de la persona que el diari qualifica erròniament de “joven”¹⁰ no es va produir en una manifestació. En segon lloc, l'endemà no hi va haver cap “duro enfrentamiento” entre la policia local i els manifestants que protestaven davant l'Ajuntament per la detenció del dia anterior. El que sí que hi va haver és l'actuació d'un membre de la Policia Local que va empaïtar individualment alguns manifestants, actuació que vista per la televisió resultava més aviat còmica, si no fos per la gravetat del que havia ocorregut el dia anterior. A més, segons els manifestants aquest membre de la Policia Local va usar un esprai antipersona.

D'altra banda, cal parar esment en el determinant *otro*, que precedeix l'expressió nominal “duro enfrentamiento”, que pressuposa que com a mínim n'hi ha hagut un altre abans. Pel cotext, es pot interpretar que el diari es refereix implícitament al dia anterior, cosa que portaria a concloure que la detenció s'hauria produït arran d'un enfrontament ocorregut en el context d'una manifestació i, per tant, estaria més o menys justificada, justificació que es veu reforçada per la caracterització negativa que al llarg de l'article s'ha fet dels col·lectius alternatius de Sabadell.

Siguin voluntàries o involuntàries, aquestes dades errònies o falses són una mostra d'una visió del món basada més aviat en prejudicis que no pas en la voluntat d'informar sobre un conflicte.

3. Dia 23 d'abril

L'estructuració de la informació és semblant a la del dia 21: un article que ocupa dues columnes i que reproduïx bàsicament declaracions, en aquest cas de l'alcalde de Sabadell, Manuel Bustos, un petit quadre dedicat al menor detingut per haver enganxat un adhesiu i una foto que il·lustra el primer article.

Si ens centrem en l'article central, s'hi observa el mateix procediment del dia 21: el text es construeix fonamentalment a partir d'una única font, que representa la mateixa part del conflicte (el govern municipal de Sabadell). A més, aquesta font és presentada des del començament de l'article positivament com ho demostra el lead de la notícia:

Manuel Bustos no tuvo problemas ayer en entonar un *mea culpa* público. El alcalde reconoció que “seguramente nos hemos equivocado en alguna cosa” porque Sabadell “está en el punto de mira como si fuese una ciudad violenta” y porque en los últimos días

---

¹⁰ El detingut tenia 14 anys i, en tot cas, se'l podria qualificar d'adolescent. Aquest error pot ser degut a l'esquema de percepció que fa servir LV per interpretar i construir periodísticament el conflicte: “jóvenes radicales violentos” *versus* institucions democràtiques i ciutadans pacífics. Aquest reduccionisme amaga el fet que les persones que discrepen de la política de l'Ajuntament de Sabadell, especialment l'actuació de la policia Municipal, no són només “joves”, com ho demostren la manifestació del dia 27 d'abril d'aquest any o la que hi va haver després dels incidents del bar Bemba.

ha detectado “una pérdida de confianza de la ciudadanía en la policía municipal”.

Aquest primer enunciat (“Manuel Bustos no tuvo problemas ayer en entonar un *mea culpa* público.”), innecessari des del punt vista informatiu però que emmarca les declaracions de l'alcalde de Sabadell, té una funció fonamental: en presentar de Manuel Bustos com una persona capaç de suposadament autocriticar-se,¹¹ una actitud valorada molt positivament per la nostra societat especialment si es tracta d'un polític, LV predisposa favorablement el lector o la lectora cap al que pugui afirmar. Es tractaria, doncs, d'un recurs invers a la fal·làcia *ad hominem*.

Si continuem llegint el primer paràgraf, el darrer enunciat sorprèn si el contrastem amb el que havia aparegut al mateix diari el dia 21:

Las manifestaciones y protestas ciudadanas contra la policía local de los últimos días han llevado a que el concejal responsable de este área, Paco Bustos, hermano del alcalde, haya dimitido del cargo.

És evident que la LV ha modificat la seva interpretació sobre la causa de la dimissió de Paco Bustos. Així, si el dia 21 la causa era el fet de “haber recibido amenazas de jóvenes antisistema”, ara s'afirma que és deguda a “las manifestaciones y protestas ciudadanas contra la policía local de los últimos días”, la qual cosa no és ben bé el mateix, sobretot si tenim en compte que el relat criminalitzador del dia 21 havia estat construït a partir de la premissa que la dimissió de Paco Bustos havia estat provocada per les pressumptes “amenazas de jóvenes antisistema”.

Tot i que ens movem en el terreny de les hipòtesis, aquest canvi d'interpretació pot ser degut a la influència d'altres mitjans de comunicació de la resta del sistema mediàtic amb què interactua LV. Alguns d'aquests mitjans van proporcionar altres claus per explicar el conflicte i sobretot van donar la veu a aquells que LV havia criminalitzat i reduït a l'ostracisme.

Per tant, es possible que aquest diari es veiés *obligat* a rectificar alguns dels seus plantejaments anteriors. Ara bé, tot i aquest canvi, el diari no va deixar de mostrar la seva animadversió cap als joves alternatius de Sabadell i no va deixar de silenciar-ne la veu. En aquest sentit resulten significatius els dos darrers paràgrafs de l'article que comentem i el quadre que l'acompanya.

Pel que fa als dos darrers paràgrafs, en el penúltim s'associa implícitament els anomenats “grups antisistema” amb la violència:

El miércoles, el primer secretario del PSC local y teniente de alcalde de Cultura, Joan Manau, calificó de “kale borroca” [sic] las protestas promovidas por grupos antisistema. Los responsables de Entesa per Sabadell –en la oposición y con dos ediles– anunciaron que denunciarán a Manau por decir que la formación está detrás de los grupos antisistema.

LV afirma que la formació Entesa per Sabadell pensava denunciar el primer secretari dels socialistes de Sabadell Joan Manau per haver dit “que la formación está detrás de los grupos antisistema”, expressió que si es pren literalment és inexacta, ja que l'Entesa pretenia denunciar Manau per haver dit que era al darrere de presumpes “grups violents”, no pas de “grups antisistema”. En el fons, aquesta inexactitud es produeix per l'associació implícita que el diari fa entre aquests grups i la violència.

---

¹¹ No entrem a valorar si realment existeix aquesta autocrítica o si afecta el nucli del conflicte.

D'altra banda, arran de l'ocupació d'una casa, al darrer paràgraf s'acusava els okupes de tensionar la situació:

Para caldear más el ambiente, un grupo de siete jóvenes *ocuparon* ayer una casa en el número 45 de la calle Calassanç Duran. Es la sexta casa *okupada* de Sabadell.

Aquesta acusació, que d'altra banda no es fa per exemple al primer secretari local del PSC, no mostra només l'animadversió del diari cap als *okupes*, sinó una pràctica habitual dels periodistes bastant discutible: atribuir intencionalitats als agents d'un conflicte més enllà del que permeten afirmar les dades. Aquest excés d'interpretació serveix sovint per presentar una imatge més negativa encara d'alguns agents estigmatitzats.

Quant al quadre, segueix l'estela del quadre del dia 21 i palesa que LV no renuncia a criminalitzar una part del conflicte:

Los apoyos de David

El nombre del menor de catorce años arrestado durante seis horas por la policía local de Sabadell, David D., forma parte de una lista de personas que dan apoyo a organizaciones juveniles integradas por radicales vascos, como la ilegalizada Jarrai. La detención del menor fue uno de los hechos que contribuyeron a poner en una situación difícil a Paco Bustos y a que presentara su dimisión. David D. pasó varias horas en el calabozo por pegar adhesivos en contra del alcalde de Sabadell. Según la versión municipal, la detención se produjo porque el joven huyó, se resistió a los agentes e incluso lesionó a un policía. El padre del menor reconoció que su hijo había pegado adhesivos contra el alcalde, pero aseguró que no se resistió ni agredió al agente. Desde el Ayuntamiento se indicó que una comisión municipal investigará los hechos. Además de a los jóvenes de Jarrai, David D. también expresa su apoyo a los imputados de Haika y Segi. – Redacción

Del contingut del quadre podem destacar els següents trets:

- El text criminalitza el noi de 14 anys detingut en informar sobre la seva suposada relació amb organitzacions juvenils de l'esquerra independentista basca. Tenint en compte que l'esquerra *abertzale* és el gran dimoni del periodisme de l'Estat espanyol, és evident que l'objectiu d'aquest text és perjudicar d'una manera barroera la imatge pública de D.D., amb la intenció que passi a un segon pla el fet d'haver estat víctima de com a mínim un abús d'autoritat.¹² O dit altrament, un dels mitjans més senzills per estigmatitzar un col·lectiu o una persona és afirmar que té relacions amb l'esquerra abertzale, recurs a què LV no s'està de recórrer-hi. D'altra banda, la informació és inexacta ja que el text afirma que el noi ha donat suport a aquestes organitzacions quan l'únic que va fer és signar un manifest en què es denunciava el judici a aquestes organitzacions i la vulneració de determinades garanties i drets. Comptat i debatut, la criminalització de la víctima pretén fer-li perdre aquesta condició davant l'anomenada opinió pública.

---

¹² Perquè ja se sap que algú que té relacions amb l'esquerra *abertzale* no pot ser víctima, ni tampoc de fiar.

- Tot i que el quadre inclou d'altres informacions relacionades amb la seva detenció, tant el titular ("Los apoyos de David") com l'estructura d'entrepà del text¹³ destaquen aquesta relació.
- Aquesta criminalització és encara més greu si tenim en compte que es tracta d'un menor i, sobretot, que aquesta informació no té res a veure amb el conflicte generat a Sabadell. Com hem dit en el primer punt, la intenció no pot ser altra que "embrutar" la imatge del menor (i de retruc els col·lectius alternatius de Sabadell).
- Aquesta informació no té cap font atribuïda, però dubtem que hagi estat aconseguida directament pel diari. Un altre cop, s'amaga la font que ha proporcionat aquesta dada amb la intenció d'ocultar-ne el caràcter interessat, en tant que part del conflicte.
- No és casual que el mateix diari que ha obviat o marginat determinades fonts en reproduir sense contrastar afirmacions d'una font oficial que criminalitzaven els col·lectius alternatius de Sabadell, en canvi sigui *equilibrat* en abordar la detenció del noi de D.D. Així, LV reproduïx la versió municipal segons la qual el que anomena una altra vegada impròpiament "jove" "se resistió a los agentes e incluso lesionó a un policia", versió que resulta tan increïble (per la diferència d'edat i de constitució física) com típica i tòpica dels informes dels cossos policials.

4. Conclusions

La informació sobre els fets ocorreguts a Sabadell que va aparèixer a LV els dies 21 i 23 d'abril de 2005 és un bon exemple de com els mitjans no han d'abordar un conflicte. Entre d'altres, podem destacar-hi les practiques perniciososes següents:

- Desequilibri notori de les fonts, la qual cosa privilegia una part del conflicte, en aquest cas l'actual equip de govern de l'Ajuntament de Sabadell. Aquesta font privilegiada proporciona d'entrada l'esquema d'interpretació del conflicte. Per contra, hi ha equilibri de fonts quan es tracta d'informacions que perjudiquen la font privilegiada i/o la seva interpretació del conflicte.
- Aquest esquema d'interpretació és simplista i maniqueu i té com a efecte immediat la criminalització de l'altra part del conflicte. El mitjà de comunicació adopta sense qüestionar-lo l'esquema d'interpretació proporcionat per la font privilegiada perquè s'ajusta a les seves categories de percepció. Els gabinets de comunicació de determinades institucions (per exemple el d'un Ajuntament) i els mateixos membres d'aquestes institucions¹⁴ saben que hi ha un terreny adobat per a la recepció de missatges construïts amb aquesta mena d'esquemes. A més, en el cas de l'Estat espanyol aquest terreny està encara més adobat per dècades de desinformació i propaganda sobre el mal conflicte basc. Per això no és estrany que les mateixes fonts privilegiades recorrin al paral·lelisme o la comparació amb alguns aspectes d'aquest conflicte (per

¹³ El text comença i acaba amb el mateix contingut (la relació del noi amb organitzacions juvenils de l'esquerra *abertzale*), quan el més lògic des del punt de vista textual presentar seguides aquestes dues informacions.

¹⁴ Els membres d'aquestes institucions no només intenten influir en els mitjans mitjançant les seves declaracions públiques i els seus gabinets de comunicació, sinó també a través de relacions directes (per exemple, trucades o àpats amb el directors o la directora dels mitjans). Les famoses trucades de Jose María Aznar als directors dels mitjans de l'Estat espanyol l'11 de març de 2004 no són tan excepcionals com alguns voldrien fer creure. Enmig d'aquest entramat de relacions a *alt nivell*, el o la periodista encarregat/a veu sovint com els seus redactats són transformats perquè s'ajustin a una versió determinada del conflicte.

exemple l'al·lusió a la “kale borroka”) o a les relacions amb membres i/o organitzacions de l'esquerra abertzale per imposar més fàcilment la seva versió de la realitat.

- Ocultació de les fonts, cosa que permet presentar com a fets indiscutibles un conjunt d'afirmacions d'una font interessada.
- Manca d'autocrítica, de rectificació. Així, del 21 al 23 d'abril, LV canvia la causa de l'origen del conflicte sense explicar aquest canvi o rectificar explícitament la informació del primer dia.